

ОВУ ЈЕ КЊИГУ ПОТПОМОГАО КЊИЖЕВНИ ФОНД
ИЛИЈЕ М. КОЛАРЦА

ЈОВ. ХАѢН ВАСИЉСЕВИЋ

Р Б Ш Ј А

ОПИС ЗЕМЉЕ, НАРОДА И ДРЖАВЕ

НАПИСАО
ПРОФ. В. КАРЕНТ

ИЛУСТРОВАО
Проф. В. Тителбах

БЕОГРАД

У КРАЉЕВСКО-СРПСКОЈ ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ

1887

ИСАЦ ЗАДРЖАВА СВА ПРАВА КАКО НА ТЕКСТ ТАКО И НА СЛИКЕ.
TOUS LES DROITS DE TRADUCTION ET DE REPRODUCTION RÉSERVÉS.

Ми смо мало час на једноме месту поменули, када су се и од куда Срби доселили у данашње своје земље. Овде ћемо се задржати само при имену њиховом и поменути им осталу родбину.

Име Србин заилази у врло далеку давнину. Оно се некада није ограничавало само на данашње Србе, већ је обухватало све, и данас са њима тесно сродне народе, а поименце: Словенце, Бугаре, Русе, Пољаке, Словаке, Чехе и Лужичке Србе. У оној далекој давнини, када сви ови народи беху само племена српска, једно међу њима зваше се Словенима. У току времена и догађаја, ово се племе незнано како истаче испред осталих, и потисну им не само заједничко, српско име, него га још и својим замену. Та се племена, доцније, истина развише у засебне, јасније или слабије међу собом одвојене народе, али се и данас још, сва скупа, зову Словенима. Срби су дакле грана велике Словенске родбине. Они чине без мало тринаести део свих Словена, који већ прелазе преко 95.000.000. Срби пак у Србији чине нешто више од једне четвртине свих Срба, којих данас има преко 7.300.000.

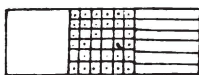
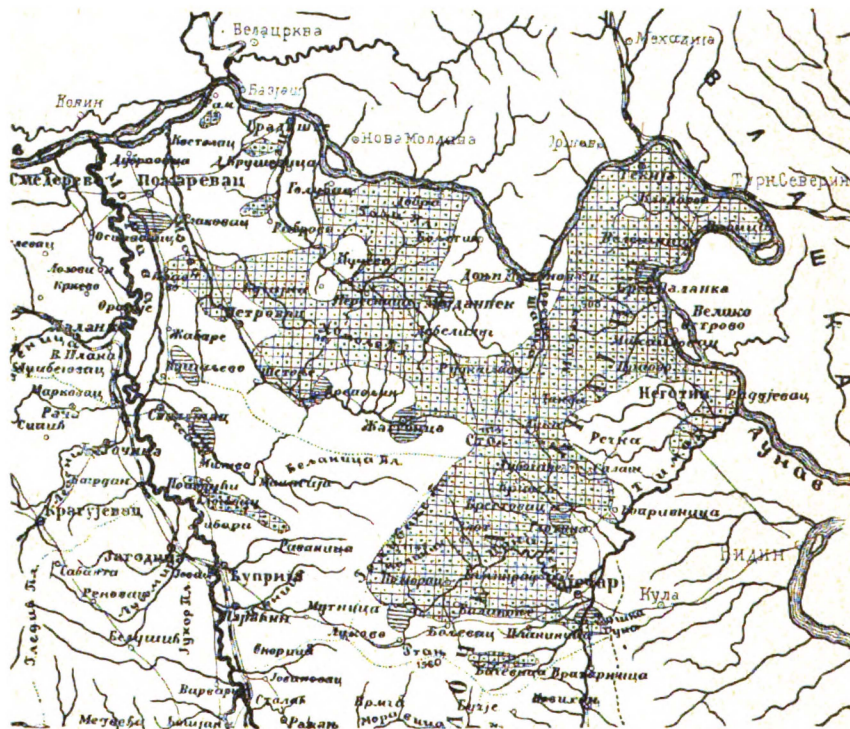
Остале народности у Србији не чине ни пуних 10% од укупнога њеног становништва, а међу њима су далеко најаче заступљени Власи, који броје 7·47% од свега становништва. Власи живе у североисточној Србији, између Мораве, Дунава и Тимока. Граница им је на југу пруга, која би састављала Велику Мораву са Тимоком, а била би повучена са запада правце на исток и то преко Ртња. Међу овим Власима тешко данас да има потомака оних староседелаца, које Срби затекоше, доселивши се овамо. Имена мѣстâ, водâ, бреговâ и планинâ у целој томе крају, са веома малим изнимком сва су српска. Многа од тих места по имену своје и по предањима која око њих лебе, у свези су са чисто српском историјом. Морало је дакле протећи дуже време, у коме су Срби били искључу-

чиви становници и овога краја, кад су му у свему тако јасан и неизгладив српски печат ударили. И заиста, и Кучево и Браничево били су пре најезде Турака густо Србима насељени, али су им ратови у другој четвртини петнаестог века знатно проредили становништво. Године 1481 пак, кад су кнез Паво и Змај деспот Вук превели преко 50.000 душа у Банат, ови су крајеви морали остати готово са свим пусти. Тако је створена могућност за насељавање народом из других крајева, тим пре, што су долине Мораве, Млаве, Пека и Тимока родношћу и питомином вазда имале довољно привлачне снаге за околне становнике.

У томе су се времену стали овамо насељавати и Власи из Румунске и Сибиња. Ту су сеобу доцније изазивале и велике незгоде, којима беху излагани у њиховој отаџбини. Из Сибиња су се почели нагло досељавати тек за време владе Франца Јосифа, пред Кочину Крајину, услед веома грознога свирепства, којим је угушивана њихова тамошња побуна под Хоријом. Ови Власи одовуд населили су се по Кучеву и Браничеву, а прешли су по негде и одонуд водомеђе, у водопађу Тимочку. Да је јаче досељавање ових Влаха падало у доцнија времена сведочи нам и извештај егзарха Максима, писан 1733 године, у коме су побројана сва села, што су онда у Браничеву и Кучеву постојала, па им поменут и број становника и њихова народност, али у коме нема никако многих села, што их данас у томе крају находимо, и са становништвом, готово искључиво влашким. Кучевски и Браничевски Власи зову се Унгурјани, што казује да су се доселили из Маџарске; они говоре и данас наречјем њихова језика, који се говори у Сибињу. Власи пак из Влашке почели су се јаче досељавати одмах по ослобођењу Србије, а њихова најача сеоба пада тек после 1832 године, услед некаког регуламента, који је и онако бедно стање сељака у Румунске учинио још беднијим. Ови Власи из Румунске зову се Царани,

што значи да су из земље Влашке, а говоре и наречјем које се тамо говори. Слободна Србија, у којој је сељак сам притежалац земље и ковач среће своје, мамила је и доцније Влахе из суседних земаља, у којима стењу и

Народносна карта у североисточној Србији

1 2 3

1. Преко 90% Срба, 2. Преко 90% Влаха, 3. Око 50% Влаха

данас под спахиским јармом. Има села по свима крајевима североисточне Србије, па чак и у Морави, која су се доселила тек пре мало десетина година. Влашко је

становништво најгушће у водопађи горњег Пека, за тим, у пределу, одонуд Голубиња, Стола и Мироча; идући одавде на запад и на југ оно је све јаче испробијано Србима и све ређе, тако да се у Морави већ са свим губи.

Осим ових, стално настањених Влаха има их, и ако само неколико стотина и таквих, који немају ни куће ни кућишта, него лети живе са својим стадима по планинама јужне Србије, на којима има сувата, а зими силазе у жупније пределе, поглавито у Добрич, и тамо презимљују. Они се зову Куцовласи, а народ их наш зове Црновунцима. То су потомци оних Влаха, који су и у доба старе српске државе живели по целој Балканској полуострву и на исти начин као и данас ови што живе: држали овце и бавили се о преносу трговачке робе, пошто су вазда као и данас држали много и коња.

После Влаха, у Србији је међу несрпским народностима највише Цигана, а на име 1·3%. Цигани су познато скитничко племе, пореклом из Инђије, одкуда су се у сразмерно недавно време иселили. Они су потомци једнога презреног — нечистог — тамошњег народа, говоре језиком сродним са осталим Инђиским језицима, и ако измењаним са речима народа, кроз које су пролазили док су до нас дошли. И наш народ гледа на њих са презрењем, као на последњи ред људи. У Јевропу су се почели насељавати преко Балканског полуострва. Зна се да су били на Криту 1322 г. на Крфу 1346 и у Влашкој 1370 год. У Србији их има и стално настањених и скитница — чергара —. По томе, што многи, особито чергари, говоре Влашки, може се с разлогом узети, да су се к нама из Влашке доселили. Ово се тим пре може узети, што се они и код нас баве истим занатима, којим и у Влашким Карпатима, од куд су пренели и занат испирања злата из песка златоносних река у источној Србији. Наш их народ и зове: Каравлашки Цигани. Цигани у Србији као и свуда